

HOGY ÍZLIK A HATALOM

(III. folytatás)

LADISLAV MNAČKO

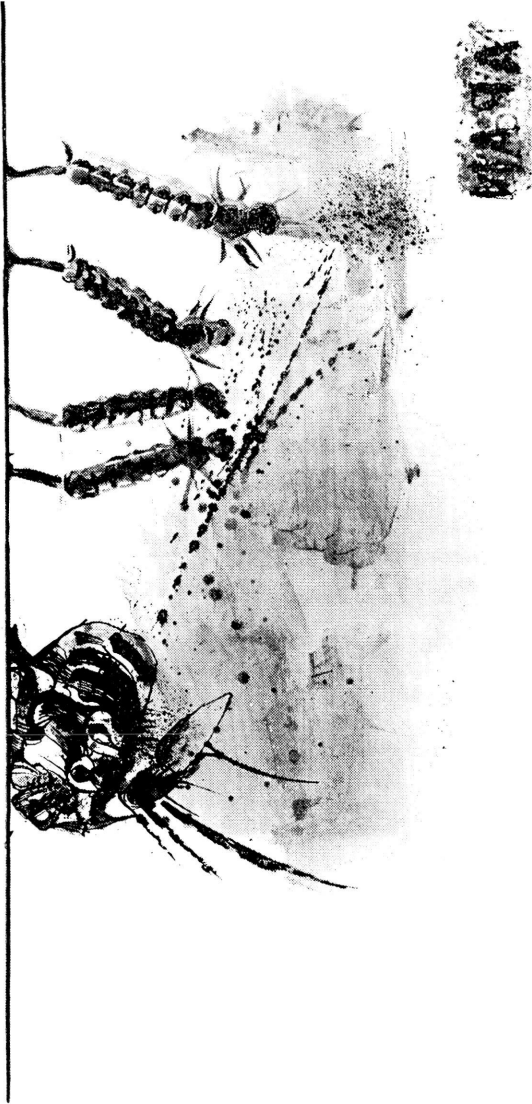
IV.

Az ajtó mögötti leshelyéről Franknak az egész gyászoló teremre jó kilátása nyílt. Az ünneplőbe öltözött emberek szakadatlanul meneteltek a ravatal körül, amelynek feketesége lassan a virágok és koszorúk tarkaságába fulladt. A halott körüli díszörség tízpercenként váltogatta egymást. A láthatatlan zenekar szünet nélkül Chopin gyászindulóját, az Eroika gyászindulóját, Csajkovszkij Andante cantabile-jét, Dvorák violinkoncertjének második tételét, Smetana Tábor című szimfonikus költeményét és Brahms negyedik tételéből játszott részleteket. A gyászolók egy pillanatra megtorpantak a ravatal előtt, a halott arcába bámultak, aztán továbbléptek, beírták nevüket a részvétnyilvánítók névsorába, s visszatértek a saját életükbe, a hidegbe és gondok közé.

Frank már annyiszor látta, de mindig izgató és új volt számára megfigyelni, miként változnak az ember arcai és gondolatai. A halál komoly dolog. De abban a pillanatban, ahogy az ember hátat fordít neki, a merev arc felélénkül, visszatérnek a mindennapi gondolatok, az ember ledob magáról valami terhet, még el se távozott egészen, s már ismerőseivel cseréli ki véleményét, félhangosan számol be az államférfiú haláláról, sőt akadnak olyanak is, akik mindjárt azt is kifejtik, mit gondoltak róla az egész idő alatt. Frankhoz eljutottak ezek a mondatfoszlányok, a fitymáló megjegyzések, elítélő megállapítások. Úgy néz ki, mintha élne... Csak ötvenkét éves volt... Jól áll az özvegynek a gyászruha... Hiszen van, aki felderítse!... Most majd lepottyan az uborkafáról, az hírlett róla, hogy ő is megérte a pénzét... A titkármóit is a hajsziének divatja szerint válogatta... Nem is volt a legrosszabb... Rengeteg disznóságot követett el... A halottról csak jót...

Frank agyán hirtelen különös gondolat villant át. Ki tudja, nincsenek-e ebben a teremben is rejtett mikrofonok? Ha nincsenek, jó lenne felszerelni őket. Nem azért, hogy a gúnyolódó vagy az elővigyázatlan kijelentésekért üldözni lehessen a fecsegőket, hanem inkább azért, hogy tanulni lehessen belőlük. Nem a halottnak, annak már késő, de a helyére majd valaki más kerül, annak kellene figyelmesen végighallgatni, hogy majd az ő leendő állami temetésén az emberek másképpen beszélhessenek.

Sok olyan kijelentés, amely Frank fülébe jutott, értelmetlennek, sőt

Dobol T.

DOBO TIHAMER

rajz 1

egyenesen ostobának hangzott, de a fecsegések összessége aránylag hí képet festett a halott munkásságáról és életéről. Ez a kép nem volt valami hízelgő.

„A felkelés alatt nagyon gyáván viselkedett.”

Frank gyorsan körülnézett, hogy kitől származik a megjegyzés. Egy amolyan mindig fontoskodó, mindig jól informált emberkétől, akik mindent jobban tudnak, mint mások, és mindent bepiszkítanak. Frank tudja, hogyan viselkedett a halott a felkelésben, hiszen egész idő alatt mellette állt. A halott a felkelés egyik legkiválóbb partizánkülönítményének volt a parancsnoka. Bátor és megfontolt volt, minden helyzetben feltalálta magát. Még a legreménytelenebb helyzetből is megtalálta a kiutat. Ami közte és Judit között történt, az egyáltalában nem ide tartozik. Judittal akkor minden rendben volt, és vele is minden rendben volt. Sőt közöttük is, kettőjük között is, a felkelés idején minden rendben volt.

Elszánt volt, de hatalmaskodó is. Ott is megkövetelte a vasfegyelmet, ahol ez neheznek vagy egyáltalán fölöslegesnek látszott. Könnyelmű volt, szerette a látványos akciókat, de nem vágott bele fejetlenül, és nem kergette embereit fölöslegesen a vágóhídra. Könyörtelen is volt, és néha kimondottan kegyetlen. Ki tudja, hogy fölösleges volt-e a kegyetlensége? Frank erre már nem tudna egyértelműen válaszolni. Akkor, amikor a helyszínen agyonlőtt egy taknyos kölyköt, mert az őrségen elaludt, nagyon neheztelt rá. De később a németek azért tudták váratlanul meglepni őket, mert az őrségük megfeledezett a szükséges éberségről. Klakánál kerítették be őket, s úgy lőttek rájuk, mint a nyulakra. Frank tudja, mit jelent az, őrségen elaludni. Vele is megtörtént. És lehetséges, hogy azon a sorsdöntő éjjelen ugyanaz történt az őrséggel is, mint vele. Frank természetesen már sohasem tudja meg pontosan, hogyan történt. Lehet, hogy a németek álmukban lepték meg őket, és elvágták bajonettel a nyakukat, de az is lehet, hogy nem így történt, kikerülték az alvó öröket, és azok csak a vad tüzelésre riadtak fel. Frank tudja, mi az, nemegyszer állt őrségen. Tudja, mit jelent a tolakodó fáradtság ellen harcolni, a szemhéjak elnehezednek, úgy érzed, ólomsúlyokat hordoznak a pilláid, úgy érzed, a szemed fehérje kifordul, egy másodperc töredékéig összerosódik az összefüggő tudat, de vajon valóban így volt? Valóban csak a másodperc töredékéig tartott? És hiába harapsz az ujjadba, hiába nyálazod be a szemedet, a többiek alszanak, és neked ott kell egy helyben állnod, lépteid zaja elárulná tartózkodási helyedet. Itt minden mozdulás veszedelmes. Nem ülnöd, állnod kell. Ha az ember leül, még nehezebben tud a fáradtság ellen harcolni.

Mindenki elaludt már az őrhelyén, hacsak egy villanásnyi időre is, de sok olyan pillanat akadt, amelytől sokak sorsa függött. Mindenki elaludt már az őrhelyén, de a különítmény parancsnoka nem hagyott kétséget afelől, hogy mindenki életével fizet az ilyen kockázatért.

„Engem is lelőtt volna?” — tette fel Frank a kérdést nemegyszer. Engem is lelőtt volna, ha álmomban lep meg az őrhelyen, vagy pedig oldalba bökött volna: Ébredj fel, te marha! Frank nem tudja, nem tudja, mi lett volna a helyes. Agyonlóni-e, vagy megkegyelmezni?

Hiába mentegette a kivégzett fiút azzal, hogy a németek éjszaka úgyse jöttek volna a hegyekbe. Egyszer eljöttek. És éppen akkor jöttek

el, amikor az őrség nem volt éber, és ez egy legendás, dicső partizánkülönítmény pusztulását okozta. Annyi kitűnő harcosnak kellett az életével fizetni csak azért, mert az őrség elaludt! A parancsnok sohase tett Franknak szemrehányást, látod, mi értelme volt annak a hisztériás kirohanásodnak? Látod, semmi értelme sem volt.

Soha nem beszéltek erről, bár sokszor felelevenítették a régi emlékeket. De Frank nem tudja elképzelni, hogy milyen lelkiismerettel élt volna, ha ő lövi le azt a tizenhét éves fiút, aki elaludt az őrségen. Franknak természetesen emiatt nem kellett lelkiismeretfurdalást éreznie.

Akkor Klakánál a különítményüket szitává lötték. Azt a legendát, hogy a németek a hegyektől félnek, tulajdonképpen csak a partizánok félelme terjesztette. Éjjel jöttek, álmukban lepték meg a különítményt, primitív kalyibáikat rájuk gyűjtötták, ez nem is harc volt, de közönséges mészárlás. Ötüknek sikerült megmenekülnie. Másra, mint menekülésre nem is lehetett gondolni. Öten maradtak. Köztük egy nő és egy sebesült. A sebesültet két fenyőfára kötözött kabátokon vitték, s így tántorogtak fel a hegycsúcsig, botorkáltak, csúszkáltak a havon, elestek s feltápázkodtak újra. A sebesült nyögött, tiltakozott, hörögve magyarázta, hogy nincs segítség, revolvert kért, hogy föbe lövi magát inkább, mint hogy tovább viselje a fájdalmakat... De a parancsnok úgy döntött, hogy a sebesültet biztonságos helyre szállítják. Franknak fogalma se volt, miféle biztonságos helyről lehet itt szó. A németek nem hagyják, hogy egérutat nyerjenek, napjaik meg vannak számlálva, ez az utolsó éjszaka. De vitték. Hárman váltogatták egymást. Judit már túlságosan fáradt és gyöngye volt. Rá, mint nőre, amúgy se lehetett számítani. És átjutottak. Átjutottak azon a halálos gyűrűn. Frank máig se érti, hogy történhetett, de keresztüljutottak. A hegygerinchez tartották magukat. Ki tudja, miért áltatták magukat azzal, hogy a hegygerinc elhagyása biztos halált jelent? A partizánnak a hegy biztonságot jelent. Minél magasabb, annál több biztonság. Nincs ebben semmi logika, de a partizánharcban amúgy is kevés logika van. A hegygerinchez tartották magukat kitartóan, ez volt számukra az egyetlen menedék, halálra fáradtan meneteltek, mert semmi sem tudja úgy kifárasztani az embert, mint a vereség. Még egy lépés és elesem, még egy lépés és elesem, ismételtette Frank minden lépés után, de még sok lépést tett. Többet lehet, hogy tett már életében, nehezebbeket még sohasem. Minden lépés élete legnehezebb lépése volt. A parancsnok előttük lépegetett, ketten vitték a sebesültet, Judit hátul botonkált, s akkor a parancsnok elkiáltotta magát: Feküdj! Frank megtorpant, azt hitte, hogy csak megpihennek, de akkor újból felhangzott a parancsnok sziszegő hangja: Feküdjetek le, marhák, németek! Frankot elektromos áram járta át, egyszerre megfeledkezett a fáradtságról, helyébe páni félelem lépett, vége, ez a vég. Végérvényesen és visszavonhatatlanul.

A földhöz lapulva hasáltak. Frank kimeredt szemekkel bámult a sötétségbe. A remény, a különös remény egy pillanatra elkápráztatta. Hátha nem vették észre őket. De természetesen nem így volt. A sötétség szorongató közelségéből hallani lehetett a visszafojtott parancszavakat, a fémtárgyak egymáshoz verődését, puskaszíjcsattogást.

— Ne lőj — sziszegte a parancsnok. — Ne lőj, kezdjék el ök.

Frank nem értette. Hát nem egyre megy? Ha már itt vannak a németek, és itt fekszenek tőlük pár lépésre a sötétben?

De nem volt mégsem teljesen mindegy. El voltak veszve, de mégse volt mindegy, hogy éjszaka a sötétben ki kezdi el a tüzelést. Az elsőnek a sötétbe kell lőni, ismeretlen célpont felé, de abban a pillanatban ő maga azonnal látható célponttá válik.

Lehet, hogy ők is erre gondolnak... Lehet, hogy ők is a mi fegyvereink torkolattüzére várnak... — gondolta Frank.

Szorogató, különös, borzalmas csend támadt. A németek nem lőttek. Frank nem láthatta, hogy mit csinálnak, de biztosan ők is a földre hasaltak és vártak. Úgy látszik, mégiscsak féltek a hegyektől és az éjszakától.

Frank feje majd szétpattant. Szíve a torkában dobogott, elviselhetetlen volt a feszültség, a másodpercek úgy nyúltak, mint a percek, a percek, mint az órák, az órák pedig örökkévalósággá váltak.

— Mire vártok még, az anyátok istenit? — hörögte a sebesült. — Biztosra akarnék menni, és így biztosan kinyírnak!

— Kuss! — torkolta le a parancsnok.

— Ez idegek dolga.

Frank elmosolyodott. Idegek dolga? Miféle idegeké? Kinek van még idege? A németeknek még van. Megengedhetik maguknak, hogy legyen.

És mégis a németek vesztették el az idegeiket. Lehet, hogy egy perccel előbb, mint ők, lehet, hogy csak egy másodperccel. Franknak úgy tűnt, mintha egy visszafojtott „Ab”-ot hallana, s előttük a sötétségben különös mozgolódás támadt, újból egymáshoz koccantak a fémek, visszafojtott szitkozódások, gallyzörgés, kimozdult kő görgése hallatszott, amely kattogva gurult lefelé a völgybe.

Aztán másféle csend támadt. Egészen üres, egészen ünnepélyes. Egészen nagy. S ebben a csendben Frank Judit hangját hallotta. Nyögött. Feljajdult. Frank azt gondolta, hogy felmondták az idegei a szolgálatot, a sebesült azonban jobb megfigyelőnek bizonyult.

— Öregem, ezek basznak... — morogta a sebesült.

Frank ezt olyan komikusnak találta, hogy kitört belőle a röhögés. Elővette a zseblámpáját, a sötétség felé irányította, és a fényben Judit felfelé meredő combjait pillantotta meg, és parancsnokának rekedt szitkozódása hangzott: Oltsd el, te barom!

— Basznak? — ismételte meg a sebesült teljesen fölöslegesen a kérdést.

— Igen.

— Basszam az anyátok, basszam az anyátok — sóhajtotta megkönyebbülten a sebesült. Csak nem? Hát neki is megjött az étvágya? Itt fekszik, félig már kilehelte a lelkét, és neki is megjött az étvágya? De hát miért ne? Egyszerre Franknak is kedve támadt. Pokoli kedve. Az ember nincsen fából. Még egypár perccel előbb itt voltak a németek, s ez a tenyészbika, uramisten, rámászik arra a nőre, aki ott fekszik mellette! Vajon mit csinál azzal, akit rajtacsíp, hogy a németek közvetlen közelségében egy nővel hempereg a havon? Legalább kabátot tett a fenéke alá?

Hajnalfelé leereszkedtek a Klakáról. A sebesült belázasodott és félrebeszél. Óvatosan belopakodtak abba a hegyi faluba, amelyet ismertek,

és megkeresték a németek által kinevezett bíró lakását, beosontak az udvarba, és megzörgették az ajtót.

— Ki az? — hallatszott belülről egy félénk férfihang.

— Nyisd ki!

— Ki az?

— Nyisd ki, mit kíváncsiskodsz?

— Nem nyitom ki, itt nincs semmi keresnivalótok.

— Rád gyújtuk a házat, és jó pecsenye lesz belőled...

A bíró kinyitotta a zárat. Egész testében remegett.

— Ismersz engem, te gárdista... — szólította meg a parancsnok. A bírónak csak a foga vacogott.

— Ismersz engem, tudod, ki vagyok. Sebesültet hozok, láza van. Gondot viselsz rá. Ha egy haja szála is meggörbül, nincs az a rókalyuk, ahová elbújhatsz előlem.

Félrelökte a bírót, félénk biccentett, hogy vigyük a sebesültet a szobába. Ott bent a bíróné tördelte a kezét.

— A németek... Felakasztanak... — hebegte a bíró.

— A németek még néhány hétig lesznek itt, de mi örökre itt maradunk. Döntsd el, mit csinálsz.

A bírónak még volt néhány ellenvetése. A parancsnok úgy szájon vágta, hogy előtötte a vér. A bíróné okosabb volt. Némán megigazította az ágyat, amelyet még az ő kövér teste melegített be. Aztán az ágyra fektették a sebesültet úgy, ahogy volt, cipőstül.

— Orvost kerítesz, megértetted? Ez a férfi nem kerülhet a németek kezébe, és nem szabad, hogy meghaljon...

A bíró engedelmesen rábólintott. A felesége szemrehányóan nézett rá. Látod, ez a haszon belőle... Miért fogadtad el a tisztséget, te tökfilkó?...

Bücsűzúzl megveregették a sebesült vállát, és eltávoztak. Azzal vigasztalták magukat, hogy megtették mindent, ami tőlük tellett. Így még van valami esélye a sebesültnek. Más megoldás nincs. Tovább már nem cipelhették volna.

Egész nap az erdőben pihentek. Judit odasettenkedett Frankhoz.

— Ne haragudj... akkor éjjele...

Jóízű kacajra fakadt.

— Gyönyörű volt, Judit, nincs miért szégyenkezned.

— Nem tehetek róla, hogy ő olyan...

Igen, olyan volt.

Estefelé felszedték a sátorfájukat. Itt a közelben kellett tanyáznia az Ivanov-féle csoportnak. Frank eddig keveset hallott róluk, a hegy másik oldalán táboroztak. Véletlenül vették észre őket, amikor keresztülhaladtak az országúton. Azt még éjjel is észre lehetett venni, hogy kitűnően felszerelt, állig felfegyverzett csoporttal állnak szemben. Körülbelül harmincan lehetnek. Parancsnokuk, aki orosz volt, meghallgatta, miről van szó, aztán beosztotta őket a saját csoportjába. Úgy meneteltek az országúton, mintha vásárra indulnának. Egészen úgy, mintha vásárra indulnának. Két kocsiba fogott tehenet is tereltek maguk előtt.

Kicsivel később letértek az útról, és egy hegyi ösvényen folytatták a menetelést. Vagy egy óráig menetelhettek, amikor egy hegyi tisz-

tásra értek. Bementek valami házfélébe. Üresen állt, de a szoba ki volt fűtve.

— Helyeztétek magatokat kényelembe — biztatta őket az orosz.

Frank már a sarokba akarta tenni a fegyverét, de akkor barátja és parancsnoka visszatartotta.

— Várj még...

Az orosz felé fordult.

— Mi készül itt?

Az orosz szinte némi kedvteléssel vizsgálta őket.

— Maguk szóval azt állítják, hogy Klakából vannak?

— Nem állítjuk. Onnan vagyunk.

— Csakhogy nekünk más híreink vannak. Klakán ma éjjel egy ember se maradt életben.

— Életben maradt. Mi megmaradtunk.

— Ezt be is kell bizonyítaniuk.

Az orosz, akit Ivánnak hívtak, széles fejtegetésbe kezdett. Klakán ma éjjel a németek tisztítóakciót hajtottak végre, az ő gyűrűjükön egy egér se juthatott keresztül. Azt, hogy valaki Klakából kivágta magát, bárki állíthatja magáról, egy provokátor is.

Frank barátja azonban nem hagyta magát kiprovokálni.

— Holtfáradtak és éhesek vagyunk. Enni és aludni akarunk. A többről majd holnap reggel elbeszélgetünk.

Frank attól félt, hogy a bizalmatlan orosz haragra lobbán. De legnagyobb meglepetésére elfogadta az ajánlatot. Húst és pálinkát hozott. Az ördögbe is, ezek olyan parádésan élnek, mint a békében...

Az orosz cigarettával kínálta őket. Mindenki egy egész dobozzal kapott. Franknak az se kerülte el a figyelmét, hogy hosszasan szemügyre vette Juditot.

— Jólaktak?

Frank bólintott, de a barátja nem szólt semmit.

— A padlásan van szalma. Kialhatják magukat. Reggel természetesen elbeszélgetünk.

Felkapaszkodtak a létrán. Frank elterült a szénán, s abban a pillanatban elaludt. Aludt, nagyon sokáig aludt. Hirtelen riadt fel, homlokát hideg verejték borította el. Azt álmodta, hogy a németek bekerítették. A fegyveréért akart nyúlni, amelyet maga mellé fektetett. A fegyver nem volt ott. Abban a pillanatban ébredt fel, s öröm töltötte el, hogy mindez csak álom. Kereste a fegyverét, de nem találta a géppisztolyt.

Frank felugrott. A többiek még aludtak. Felébresztette őket.

— Lefegyvereztek bennünket.

Ez semmiképpen sem festett jól. Lementek a padlásról. A házban nem volt senki, csak egy fiatal legényke őrizte a kijáratot fegyverrel a kezében.

— Hol vannak a fegyvereink? — támadt rá Frank. A fiú vállat vont.

— A parancsnok úgy intézkedett...

— Hol a parancsnok?

— Nem hagyhatják el a házat. A csoport bevetésen van.

Egy ilyen taknyos. Ha pofon vágnánk, lerepülne a feje.

— Türtőztessd magad — csendesítette Frankot a barátja —, majd minden tisztázódik.

Hogy minden tisztázódik, abban Frank nem volt olyan biztos. Az orosz se tetszett neki, és más egyéb is szúrta a szemét.

Este a csoport visszatért a bevetésről. Mindegyiken vadonatúj cipő volt, új ruha, fegyvereik frissen olajozottan csillogtak. Nem volt nehéz eltalálni, hogy milyen bevetésről tértek vissza. Egy zsákokkal megpakolt lovasszekeket kísérték. A zsákokban cukor. Tehát ilyen csoport ez...

Az orosz néhány fegyveres férfi kíséretében a szobába lépett. Egész karton cigarettákat tartottak a kezükben. Kirabolták az üzletet, kirabolták a trafikot, tegnap valami istállóba törtek be. Ha a németek kinyírták volna őket, a környező falvak lakossága egyenesen megváltásnak tekintette volna. Csakhogy ilyenekre a németek nemigen vadásztak.

— Banditák — suttogta Judit.

— Mi joga fegyvereztek le bennünket, és miért áll őrt itt ez a fegyveres fiú — kérdezte a parancsnokunk.

— Csönd legyen — torkolta le az orosz. — Kérdezni csak én kérdezhetek. Visszaadjuk a fegyvereiket, de előbb tudnunk kell, hogy kikkel állunk szemben. Óvatosaknak kell lennünk, mert mindenütt csak úgy nyüzsögnek a provokátorok és az árulók.

— És hogy akarnak meggyőződni arról, hogy mi nem vagyunk árulók?

— Erre megvannak a magunk módszerei.

Parancsnokunk nyugodtan felállt. Lassan s körültekintő óvatossággal kifejtette kabátja bélését, s egy összegyűrt papirost húzott ki onnan. A papirost átnyújtotta az oroszoknak. Az átvette, és sokáig olvasta az oroszul írt sorokat. A pár szóból álló igazolványt többször is elolvasta. Már nem hordta olyan fenn az orrát.

— Haraso... — mondta az orosz váratlanul. — Adjátok vissza a fegyvereiket.

Két férfi behozta az elkobzott géppisztolyokat.

— Velünk akarnak maradni? — kérdezte az orosz barátságatlanul.

Frank nyelvén volt már, hogy nem. Judit arcán is látta, hogy a legszívesebben elutasítaná az ajánlatot. Az orosz maga se szánta meghívásnak, legszívesebben azt mondta volna, menjetek, amerre a szemetek lát. Parancsnokuk azonban meglepő határozottsággal kijelentette, hogy maradni akarnak. Az óriásnak a visszafojtott dühtől elfátyolosodott a tekintete, de mit tehetett. Frank végignézte a csoport többi tagját. Úgy érezte, hogy néhányan közülük örülnek ennek az elhatározásnak.

— Haraso — jelentette ki az orosz ellenségesen. — Ha maradni akarnak, hát maradjanak. De nálam vasfegyelem van...

— A vasfegyelemből sohasem elég — mosolyodott el a parancsnokunk.

Maradtak. S hamarosan megtudták, milyen csoportba kerültek.

Azon az éjszakán egy pálinkafőzöt foglaltak el. Mulatoztak, ittak, s aztán az oroszoknak a marhahúson kívül még más húsról is gusztusa támadt. Az új tagokban nem bízott. Igaz, hogy volt fegyverük, de mintha állandó megfigyelés alatt tartotta volna őket. Frank többször eredménytelenül próbálkozott, hogy a csoport többi tagjával beszédbe elegyedjen, de ez sohasem sikerült. Az orosz alighanem megtiltotta. Frank úgy érezte magát övéi között, mint egy kiközösített.

A tavasz korábban érkezett, mint máskor. A Vörös Hadsereg már közel volt. Nehezen, lépésről lépésre nyomultak előre a körömszakad-

táig védekező ellenséggel szemben. Ezalatt a partizánok pálinkafőzőket rohamoztak meg, trafikokba törtek be, kifosztották a földműveseket, félelemmel árasztották el az egész vidéket. Frank megfigyelte, hogy az irtványlakók és a partizánok között nem volt semmi bizalom. Az emberek félték tőlük, ha valahol lakmároztak, a háziak a sarokba szorulva meredtek rájuk. A szemükből félelem és gyötrellem sötétlett.

— Ne hagyjatok ezzel egyedül — kérlelte őt egyszer Judit —, ez az Iván furcsa szemeket mereszt rám.

Frank ezt egyébként már előbb is észrevette.

— Nem kell semmitől se tartanod — nyugtatta meg a lányt, de ez a megnyugtató nem hangzott meggyőzően. Túlságosan is tudatában volt, hogy pár főnyi csoportuknak nincs valami irigylésreméltó helyzete az óriás hallgatag, ellenszenves bandájának közepette. Az ő hatalmuk alatt álltak, mindig ügyelt rájuk valaki, minden szavukra figyeltek, még szót se válthattak egymással. Talán mégis jobb lett volna alkalmas időben kereket oldani. Frank ezt a parancsnokának is megmondta. De ő egyetlen szóval felelt rá: Nyugalom... Frank azonban érezte, hogy hamarosan valami történik, valaminek történnie muszáj.

Az a valami hamarosan be is következett. Szép, tavasz eleji vasárnap volt, már egész közel járt a front, orosz felderítő repülők benregtek a fejük felett, egy hegyi ösvényen haladtak előre, az orosz pihenőt rendelt, és kijelölte az őrséget. Frank tudta, hogy milyen bevetésre indulnak. Ez a mai bevetés is olyan, mint az azelőttiek. Az orosz kiadta a parancsot, hogy tisztítsák meg a fegyvereiket. Mindannyian hozzáláttak a puskák meg a géppisztolyok tisztogatásához, amelyeket alighanem még egyszer se használtak. Harminc állig felfegyverzett férfi... Ez a partizánharcok viszonylatában már komoly erőt képvisel!

Az orosz hirtelen füttyentett egyet. Frank nem értette, miféle jeladás ez, de a többiek azonnal hasra vetették magukat. Frank hiába nézett körül, semmi gyanúsat nem látott. De nem is lehetett semmi gyanúsat észlelni, az erdő melletti tisztáson akkurátus léptekkel egy ünneplőbe öltözött parasztember bandukolt, fehér ingben, fekete ruhában, fekete kalappal a fején. Amolyan igazi tavaszi vasárnapi idill. A hosszú tél után talán most jött ki először a földre, hogy megnézzze, hogyan nő az őszi vetés. A paraszt egészen békésnek mutatkozott, magasán a feje fölött fülemüle csattogott.

Iván egy intéssel két emberét rendelte magához. Halk, de igen határozott utasítást adott nekik. A két férfi óvatosan eltávozott. Jó időbe beletelt, amíg Frank észrevette őket, akkor már a földműves háta mögött álltak. Azt is látta, hogy egyikük a parasztot puskával noszogatja, hogy jöjjön velük. Odahozták az erdőbe. Idősebb ember volt már, a tekintete nyugtalanul ide-oda repdesett. Frank nem hallhatta, mit kérdez tőle Iván, s a paraszt feleleteit sem. Csak annyit látott, hogy az óriás fekete jegyzetfüzetet húz ki a zsebéből, lapozgat, lapozgatja, s aztán néme megelegedéssel, mint aki megtalálta, amit keresett, az összecsucott füzetet újra a zsebébe süllyeszti. Hangosan, hogy mindenki hallja, megparancsolta a két férfinak, hogy vezessék el a parasztot. — Vezessétek el, és gondosan őrizzétek! A megrémült gazda segélykérően nézett szét, de mindenütt csak néma tekintetekkel találkozott.

Iván egyenesen Frankhoz lépett. Az arc kifejezésében volt valami, amely Frankot erősen nyugtalanította.

— Nos — mondta az orosz —, most végre próbára tesziünk benneteket. Ezt az embert Mahalának hívják, fasiszta és német besúgó. Te — mutatott Frankra — agyonlövöd. Ez parancs.

Az orosz ormótlan pisztolyt húzott ki a zsebéből, és Franknak nyújtotta. Annak megremegett a kezében. Ez teljesen lehetetlen. Ez az ember nem német kém, ez közönséges gyilkosság lenne.

— Ez az ember nem német kém — kiáltotta Frank felháborodottan. De Iván éppen erre várt.

— Ez annyit jelent, hogy megtagadod a parancs végrehajtását?

— Az ilyen parancs végrehajtását megtagadom — ordította Frank —, nem vagyok gyilkos.

Az óriásnak elsötétültek a szemei.

— Nos, végre kimutattátok a fogatok fehérjét, galambocskáim. Húst zabálni, vodkát vedelni, azt igen, de a német kémeket agyonlőni, azt nem. És miért nem? Azért, mert mindannyian egy húron pendültök. Ti is éppen olyan árulók vagytok, mint ő. Én ezt az első perctől kezdve gyanítottam.

Ebben a pillanatban érte az ütés, amelytől, mint kivágott fa, végigdőlt a földön. A parancsnok ütése találta nyakszirten. Az orosz levegő után kapkodva, nyöszörögve feküdt, a parancsnok kirúgta kezéből a revolvert, és a nyakára lépett.

— Disznó — üvöltött az oroszra. — Ha mozdulni mersz, széttaposlak, mint egy kígyót.

Míndez egy szempillantás műve volt, mielőtt bárki bármit is tehetett volna. De így is fantasztikusan kockázatos pillanat volt, rájuk négyükre voltak szegezve az összes fegyverek, csak meg kellett húzni a ravaszokat. De Frank parancsnoka ennek ellenére már a helyzet ura volt.

— A partizánstáb különleges megbízottja vagyok — jelentette ki határozott, nyugodt hangon. — Átveszem feletteket a parancsnokságot. Akinek nem tetszik, öt percen belül eltávozhat. Aki itt marad, ezentúl kizárólag az én parancsaimnak engedelmeskedik.

Puskalövés dördült. Egyetlenegy. A parancsnok előrántotta a revolverét, s kétszer arra a fiúra lött, akinek a puskája füstölgött.

A fiú vérbe borulva összerogyott. Frank barátjának a golyója keresztüllőtte a torkát.

— Még valaki? — kérdezte.

Nem. Senki semmit nem akart már. A férfiak dermedten, meghunyászkodva álltak. Az orosz mozdulatlanul feküdt a földön. Csak a szemeit forgatta, mint egy megrémített kutya.

— Állj fel, disznó! — rúgott belé a parancsnok.

Az orosz nagy nehezen feltápáskodott.

— Mutasd azt a blokkot! — parancsolta neki. Az orosz előhúzta a jegyzetfüzetet. A parancsnok belenézett, köpött egyet, és Frank elé dobta a füzetet. Frank belelapozott. Nem volt abban semmi más, csak hangjegyek.

— Zeneszerző? — kérdezte Frank.

— Nem. Zongoraművész — felelte az orosz csendesen, nyilván bele nyugodott már a sorsába.

— Lefegyverezzük? — kérdezte Frank az új parancsnokot.

— Nem. Meghagyjuk a fegyvered — fordult az orosz felé. — Mától kezdve egyedül téled függ, hogy milyen kísérszöveggel adunk át a tieiteknek. Vagy harcolni fogsz, te ördögfajzat, vagy az NKVDU visz el mint banditát és gyilkost! És ez mindnyájatokra érvényes. Megértették?

A férfiak lehajtották a fejüket. Megértették. És néhányukon látszott, hogy örülnek a váratlan fordulatnak.

— Így... És most indulunk... — rendelkezett a parancsnok, aztán hogy mindenki hallja, Frank felé fordulva még hozzátette:

— Ivánt a te gondjaidra bízom. A legkisebb gyanús jelre golyót repítesz a fejébe. Személyesen felelsz érte!

Megint volt csoportja. És amint később kiderült, nem is a legrosszabb.

Már hosszabb ideje meneteltek, amikor egyszer Iván legényei közül az egyik Frankhoz furakodott.

— Szép csizmái voltak — súgta titokzatosan.

— Micsoda? — bámult rá Frank értetlenül.

— Annak a parasztnak, annak a Mahalának szép csizmái voltak.

Frank köpött egyet. Agyon kellett volna lőniük az orosz. Elhatározta, hogy az első adandó alkalommal megteszi.

Legszívesebben most is kiköpött volna, de a gyászoló terem erre igazán nem alkalmas hely. Egy jól értesült emberke az imént itt járt a ravatal előtt, és beavatottan suttozta a társának:

A felkelés alatt gyáván viselkedett...”

V.

A halottól való búcsúzkodás az előre tervezett ritmusba lendült. Így kell ennek lennie. Csak semmi kilengés, semmi rés, semmi torlódás, semmi zavaró momentum. Frank a felvonulás intenzitását percenként harminc emberre becsülte. Két nap alatt a gyászoló teremben mintegy harmincezren váltják fel egymást, és további ezrek gyűlnek össze az épület előtti téren. Frank előtt a felvonulók arca már összefolyt, nem volt képes megkülönböztetni az egyéni vonásokat, részleteket, mindnyájan megegyeztek valamiben. Mindnyájan komolyak és közömbösek voltak. Frank figyelme megcsappant, különben rögtön észrevette volna, hogy valami előre nem látott dolog történt. Nem vette észre, hogy a bejáratnál különleges zaj támadt, csak a „tűnj el innen” kiáltásra figyelte fel, ennek a hangneme ugyanis annyira kivált a gyászterem hangulatából, hogy Franknak önkéntelenül is a kijárat felé kellett fordulnia. A rendezőség valakivel viaskodott, meg akarták akadályozni, hogy a terembe jusson. Frank ezt az embert ismerte. Megismerte a hangjáról.

A férfi vattával bélelt koszos munkazubbonyban, szurkos bakancsban, a hidegtől kicserzett kezekkel, mocskosan és ápolatlanul ellökte a csend és a béke két órét, izgatottan berohant a terembe, zavartan körülnézett, és megállt a ravatal előtt. Frank jól látta e különös jelenet szemtanúinak arcán kirajzolódni a meghökkent kérdést, ki ez a pimasz alak, hogy merészel ide betörni? Ez megszenstelenítése egy komoly, ünnepélyes aktusnak, s annak ellenére, hogy semmi se kötötte őket a halotthoz, s nem is éreztek valami nagy tiszteletet vele szemben, felháborította őket magának az aktusnak a bemocskolása, úgy érezték,

hogy saját méltóságuk és komolyságuk valamiképpen csorbát szenved ezzel. Eh, ezek a mai fiatalok... A velejükig romlottak, romlottak!

A hátsó teremből előjött a titokzatos férfi, a szemle parancsnoka. Megállt a sarokban, és felháborodottan nézett körül. Valamit súgtak neki, erre még dühösebben rázta a fejét, nem, ez még rosszabb lenne, csak hagyjátok, hadd menjen el, hamarosan minden a régi kerékvágásba ugrik. Nem kockáztathatunk itt semmiféle tülekedést vagy esetleg verekedést.

Majdnem valamennyi szem elátkozta az állami aktus meggyalázóját, míg ki nem derült végül, hogy nem mindennapi tragédiának a szemtanú.

A koszos, rongyos, szurkos bakancsú fiatalember idegesen gyűrögette kezében összeszakadt sildű sapkáját. Hátát hirtelen zokogás rázta meg, fejével az üvegbúrára csuklott, és némán mozgatta a száját. Aztán kirohant a teremből, mintha ördögök úzták volna.

Frank, amíg a fiatalember a ravatalnál állott, előlépett rejtekhelyéről, és feléje irányította az objektívjét. De lassan, anélkül, hogy expozált volna, leengedte a fényképezőgépet.

Szentimentális ökör vagyok — szidta magát. Egy ilyen képet...

Kétségtelen, egy ilyen felvétel erősen gazdagította volna Frank titkos gyűjteményét. De nem tudta megtenni.

Frank kiszaladt a fiatalember után a fagyos utcára. Utolérte, és a vállára tette a kezét.

— Martin.

Még mindig könnyesek voltak a szemei.

— Ó, bátyó.

Frankot nem bácsinak, hanem bátyónak hívta. A kiejtés miatt. Valamikor, amikor még kicsi volt, nehezen tudta kimondani a cs betűt. Így ragadt Frankra a bátyó.

— Apám... Miért beszél mindenki rosszat róla? Amig egészséges és hatalmas volt, mindenki félt tőle, most meg csaholnak a hullájára.

— Butaságokat beszélsz, Martin.

— Örülnek neki, mindenki örül, hogy meghalt. Az a szuka is örül.

Frank le akarta torkolni. De minek is? Martinnak már senki sem tudja megmagyarázni, hogy nem az az aranyszőke okozta apja bukását és halálát.

Ahelyett, hogy vitába szállt volna vele, csak ennyit mondott:

— Vele kellett volna jönnöd, Martin, és ünneplőben...

— Én? Vele? Egy ilyennel? Aki ma is henteregni fog a manekenjével...

— Türtöztesd magad, Martin — szólt rá Frank.

— Eh, ringyó ez... Hiszen te is tudod, hogy ringyó... — könnyített Martin a keserűségén. Frank nem ellenkezett vele. Minek is? És hátha úgy van, ahogy Martin állítja? Hátha ma éjjel a manekenjével fog hemperegni? Ki ítélné el érte? Jobban tenné talán, ha képmutató arccal otthon maradna, jajveszékelést és szomorúságot színlelne? De a feltételezés így is elképesztő volt. Az államférfiú a ravatalon, a felesége, az állami özvegy pedig a szeretője ágyában hempereg. Frank ma látta őt, a gyászruha nagyon jól állt neki. És igen izgató lehet, ahogy egyenként leveti magáról a feketét, a fekete bundát, a fekete kalapot, a fekete kesztyűt... A fekete ruhát, a fekete harisnyát, a fekete csipkés fekete kombinét, a fekete melltartót.

— Legalább átöltözködhetnél volna, Martin.

— Nem volt rá időm. Nem akartam idejönni. Nem tudom, mi fogott el hirtelen, de egy pillanatra... Ide kellett jönnöm, a munkából futottam el, most aszfaltozzuk a fűtőt, sürgős munka, holnapra kész kell lennie, arra megy majd a gyászmenet.

Egy darabig mindketten saját gondolatukba mélyedve szótlánul lépegettek. Martin a ringyóra gondolt, aki elrontotta apja életét, Frank meg arra, hogy ez a fiú a fűtőt aszfaltozza, három nap alatt készen kell lenni. Ilyen fogcsikorgató hidegben. Mennyit bírhat ki egy ilyen aszfaltozás? Egy hónapot, kettőt?

— Gyere el egyszer hozzám, Martin. Tudod, hol lakom. Ha valamire szükséged lenne...

— Szépen keresek, bátyó.

— Nem így gondoltam. Gyere, hideg van, betérünk valami eszpresszóba.

— Nem mehetek, bátyó. Csak úgy elfutottam. De te eljöhetnél, a mama nagyon örülne.

— A mama veled lakik?

— Igen. Tudod, megnősültem. És gyereket várunk. A lakásunk nem valami híres, kint a külvárosban, a hídon túl, föltétlenül gyere el, bátyó...

Frank felírta a címet, és megígérte, hogy elmegy. Jó, egyszer majd eljön — mondta.

Az aszfaltozómunkás elrohant. Frank még látta, ahogy szaporázza a lépteit. Derék férfitvé serdült. Frank valamikor arról mesélt neki, hogyan győzte le az óriást Popay, a tengerész, ha megette a spenótot. A fiúnak tetszett a mese, és mindig Frankon próbálta ki a spenót hatását, és mindig ki is ütötte Frankot. Frank a jól megtermett aszfaltozómunkás után nézett. Most már igazán nem szívesen kapna tőle egy balegyenest vagy jobbhorogot.

Egyszer, annak ma már hat éve, Martin Frank autója felé integetett. Frank lefékezett. Mi van, Martin?

— Vigyél magaddal, bátyó.

Frank beültette az autóba. Alig mentek száz métert, a fiú kérte, álljon meg, ki akar szállni.

— Hová akartál tulajdonképpen menni?

— Sehová, bátyó. Csak ki akartam próbálni, milyen érzés egy ilyen kis autóban ülni...

Mi köze ennek a jól megtermett aszfaltozómunkásnak a hat év előtti beképzelt taknyoshoz? Semmi. Megtalálta önmagát. Az édesapjának ez nem sikerült...

VI.

Frank nem kívánczozott vissza, nem akart a hideg teremben ácsorogni, ahol úgyse történik most semmi. Az özvegyet, a kabinet tagjait, a tábormokokat, a díszőrséget álló úttörőket már úgyis megörökítette, a siránczó öregasszonyt holnap is lefényképezheti, hiszen a szerkesztőségbe a második napról is kell még felvételeket vinni, Galovič már megvan, ő holnapután is szónokol még, mit keressen ott. A zászlókat jeges szél lebegtette, és mindenütt neonfények égtek. Ezúttal vala-

mennyi világított. „Nocsak — gondolta Frank —, aszfaltoznak és kicserélik a kiégett égőket...” Valamennyi kirakathól a halott portréja bámult a borongós utcákra, az egyikben fekete keretben, a másikban nevének kezdőbetűivel, még arrébb különféle jelszavakkal díszítve. A nép nagy fia távozott, a hálás nemzet nem felejt, a munkásosztály meghajtja fejét...

A hálás nemzet gondterhelten siet föl-alá az utcákon. Sem kedve, sem ideje, hogy a halottra gondoljon. Legföljebb, akárcsak Frank, figyel a fényekre, s azt mondja magában, na végre, esetleg még megkérdezi: ennyi fölösleges áramunk van?

A hálás nemzet meggörnyedve, elkámpicsorodva, a szűrös széltől könnyezve föl-alá siet az utcákon. Ő pedig rájuk mered az összes kirakatokból, nézi az összevissza túrt piszkos várost, a felszedett kövű utcákat, amelyek közül a főutcát most lázas sietséggel aszfaltozzák. Senki se takarítja el az útszéltre hányt, megjegesedett dísznőságot, amely a lekopott homlokú házsorokkal együtt még csak megsokszorozza ennek a fagyos napnak az embertelenségét. A közlekedéstől távol eső szabad térségek, parkok és terek érintetlen hava már megfeketedett a sok-sok gyárkéményből áradó koromtól, mely ellepte az egész várost, és rendületlenül szivárog az utcákba, lakásokba és az emberek tüdejébe. Ma legalább a városra nehezedő örökös bűzt, a nagy kémiai gyár kénhidrogén bűzét, amely éjjel-nappal fertőzi a város levegőjét, szétkergette a szél. A városon kívül tábla köszönti az autón és motorkerékpáron érkező látogatókat, de a bűz a maga külön köszöntésével megelőzi ezt a táblát.

A szél a síkos járdán teherautókról lehullott papírdarabokat kerget. A csikorgó villamosokat körülaggatták az utazók füzerei. A járókelők, a hó, hamu, só és piszok szürke masszájában botorkálnak. A rádió reggel olvadást jelentett. Ha beválik a jóslat, még rosszabb lesz, a járdákra fagyott keverék fekete, ragacsos sárrá változik.

A gyümölcskereskedés előtt hosszú sor állt. Citrom érkezett. „Már úgy megszoktuk a sorban állást, hogy báránytürelemmel várakozunk, el se tudjuk képzelni, hogy valami simán, minden nehézség nélkül menjen” — gondolta Frank.

Más évszakban nem néz ki a város ilyen barátságatlanak. A halott rossz időt választott a távozásra. Ő természetesen a várost sohase látta így. A város feletti nagy villában élt, a házmaster minden reggel lesöpörte a járdát és a lépcsőket, amelyeken végigment, hogy beülhessen a nyolchengeresbe. Még ki se jött a villából, már a ház előtt várakozott a befűtött, hatalmas autó, hogy elszállítsa barokk stílusú rezidenciájába. Mikor nedvesítette be utoljára cipője talpát? Mikor csúszott meg utoljára a jeges járdán? Az utóbbi években, leszámítva a vadászatokat, amelyek számára menekülést, kielégülést, pihenést jelentettek és szenvedélyévé váltak, egyetlen lépést se tett gyalog. Ha egyáltalán kitekintett a városra, akkor a villa vagy a kifűtött nyolchengeres ablakán keresztül. És évente néhányszor a tér ünnepélyesen feldíszített tribünjéről.

Frank nem irigyelte tőle ezt az életet. Nem volt rajta semmi irigyelni való. Igaz, hogy volt kényelmes villája, csakhogy megfeszített munkatempója meg is kívánta ezt a sürgető és fokozott kényelmet, hiszen tulajdonképpen állandóan hivatalban, szolgálatban állt, ha valahol valami történt, az éjszaka bármelyik órájában felkelthették. Frank min-

den következmény nélkül kikapcsolhatta a telefonját, az államférfiú dolgozóasztalán több olyan távbeszélővonal is állt, amelyet sohasem kapcsolhatott ki.

És kényelmes, gyors autóra is szüksége volt, hiszen sokat utazott, a sürgető helyzet nemegyszer úgy hozta magával, hogy távol eső helyekre kellett eljutnia, még hozzá minél előbb.

Volt kertésze, kellett is, hogy legyen, állása megkívánta a reprezentációt, öltözködése se lehetett akármilyen, minderre szüksége volt, kellett hogy legyen, lehetett, ezt csak nagyon kevesen és a be nem avatottak irigyelhették tőle.

És a munkáján sem volt sok irigyelnivaló. Naponta számtalan fontos és kevésbé fontos problémával kellett foglalkoznia, olyanokkal is, amelyekhez egyáltalán nem értett, de amelyekért felelősséggel tartozott. Már mindjárt a reggeli postával kezdődött. Egy vegyi kombinátus felépítése... Lakás a színésznőnek, rendkívüli autótulvány az írónak... a kvótán felüli autótulványokról való döntés jogát is magának tartotta fenn, így azután asztalán feltornyosultak a különféle kis szar ügyek, amelyet bármelyik helyi érdekű hivatal referense is elintézhett volna. Természetes, hogy a polgárok hozzá fordultak minden ügyes-bajos dolgukkal, de egy jól működő hivatalnak ez nem okozhat fennakadást. Csakhogy ő mindenről maga akart dönteni. Így azután az ország igazgatása helyett protekciós lakásügyek, személygépkocsik utalványait intézte, vagy pedig arról döntött végleges és visszavonhatatlan jogkörrel, hogy valamilyik kétes tanulmányi előmenetellel rendelkező diák tanulhat-e a főiskolán, vagy arról, elengedhető-e valamilyik sikkasztónak a még le nem töltött büntetése. Milliárdokról kellett döntenie, és ezresekkel babrált. Idővel amolyan mindenügyi referens vált belőle, a részletekbe reménytelenül belegabalyodott minden es előadócska, holott az országépítés fő irányvonalait kellett volna meghatároznia. Mindenről döntött, arról is, hogy mi a jog és mi a jogtalanság, szuveréne nyilatkozott a művészetéről, amelyhez semmit sem értett, ma a mezőgazdaságról tartott tanácskozáson vett részt, holnap a vízgazdálkodás bonyolult technológiai összetevőiről vitatkozott... Felhíborította a rosszul működő közlekedés, egy időre a saját felügyelete alá vonta, s nem oldott meg semmit.

Az csak természetes, hogy ilyenkor mindig mások voltak a hibások. Fejében a nemzet lassanként egy fejetlen, alakatlan tömeggé változott, akit kézen fogva kell vezetni, őrizni és büntetni kell, mert nem méltó a bizalomra, hiszen mindent fordítva csinál, őellene dolgozik, irigyli hatalmát, és tönkre akarja tenni. Az utolsó években már senkiben sem bízott. Mindenki elárulta, elhagyta, becsapta, kijátszotta, senkire se támaszkodhatott.

Éktelen haragra gerjedt, amikor tudomására jutott, hogy az a cementgyár, amelyet néhány évvel azelőtt ő nyitott meg ünnepélyesen, olyan sovány mészkörétegu alapra épült, hogy a gyár jelenlegi kapacitása mellett két-három éven belül kimeríti a nyersanyagot. Személyesen utazott a helyszínre, bezáratta a tervezőket, elmozdította a helyükről az előadókat és építészmérnököket, és olyanok, akiknek semmi közük sem volt a gyár tervrajzához, szabotázsért magas büntetéseket kaptak.

Elfelejtette? Elfelejtette volna, hogy akkor senkire se hallgatott?

Elfelejtette, hogy ő maga szabta meg végleges érvénnyel, hol álljon a cementgyár? Elfelejtette, hogy a kerületi város ünnepségén a helyi funkcionáriusok és szakértők küldöttsége kereste fel, és figyelmeztették, hogy a cementgyár éppen a „szél” irányában fog állni, és az ország legszebb városát elborítja majd a fehér por? A helyi viszonyokra támaszkodó ellentervrajzot nyújtottak be. A völgy másik oldalán, közvetlenül a mészkőhegy aljába javasolták a cementgyár felállítását. Milliós költségmetakarításra hivatkoztak, és a város, az ő városuk, továbbra is az ország gyöngye marad.

Elfelejtette volna? Teljesen elfelejtette, hogy sürgető kérésükre és magyarázataikra mit válaszolt? Alighanem elfelejtette. Frank nem felejtette el. Frank tanúja volt annak, hogyan támadt a küldöttségre.

„Nem engedem meg, hogy a helyi polgárvadékok megakadályozzák az ország iparosítását.”

Igy volt. Befellegzett. A hátát mutatta nekik. Azok meg vállat vontak, és felháborodottan, sértődötten, fanyalogva eltávoztak.

Ma a mészkövet a cementgyárba néhány kilométeres kötelpályán szállítják abból a bányából, amelyet nemrégén nyitottak ugyanannak a hegynek a tövében, ahol a helyi viszonyokkal ismerős polgárok a cementgyárat eredetileg fel akarták építeni. A várost elborítja a szürkésfehér, vastag cementpor. Ha a városban néhány órás tartózkodás után megtörlöd az arcodat, könnyen előfordulhat, hogy az éles por-szemek véres csíkokat húznak a bőrödon.

Ma? Ó a ravatalon fekszik, és annak a városnak a küldöttségében, akik most díszőrséget állnak, ketten is vannak olyanok, akiknek annak idején a hátát mutatta . . .

Bizonyára az évek múlásával maga is meggyőződhetett arról, hogy nem egy „tollvonása” haszon helyett katasztrófát jelentett. De mindig mások voltak a hibásak. Mindig őt akarták elfűrészelni. Hamis adatok aláírásával akarták diszkreditálni, lehetetlenné tenni.

Végül már félt bármiről dönteni. De annál csökönösebben ragaszkodott saját személyi pozíciójának megerősítéséhez, egyre nagyobb teljhatalmat csikart ki, a saját kezében akart összpontosítani minden hatalmat. Nem azért, hogy kormányozzon, arról lemondott. Hanem hogy fenntarthassa magát, hogy megmeneküljön. Így kevésbé volt sebezhető, nagyobb biztonságban érezte magát. De így is félt. Félt. Egyetlen embertől félt, aki kívül rekedt az ő hatalmán, s akinek legalább olyan szilárd vagy talán még nála is szilárdabb volt a hatalmi helyzete. Galoviótól félt. Joggal félt tőle, joggal tételezte fel, hogy egész idő alatt lesben áll, hogy kitörhesse a nyakát.

Frank, aki ennek a szédületes karriernek emelkedéseit és buktatóit iankadatlan érdeklődéssel figyelte, miközben nem minden emelkedést és nem minden bukást látott emelkedésnek és bukásnak, már régóta előre érzett mindent. Már nem voltak jó barátságban, de Frank még mindig azon tanakodott magában, ne menjen-e utána. Talán elmondhatna neki mindent, de ez fölösleges gondolat volt. Már késő volt, hogy bármin is segítsen. És idővel Frankot már nem is érdekelte az államférfiu sorsa. Az utóbbi időben csak egyetlenegyszer fogta el némi szájalom iránta . . .

(Folytatjuk)